

Töölö tunnettiin kylänä 1500-luvulla jo ennen Helsingin perustamista. Kylä lienee saanut nimensä Töölöjoesta (Suojoki), joka virtasi Töölönlahden pohjoispäähän. Vielä 1700-luvun lopulla maisemaa hallitsivat metsät, kalliot, laidunmaat, niityt ja suot. 1800-luvun alkupuolella Töölöstä alettiin vuokrata viljely- ja huvilapalstoja.

- ① Arkadian puutarhat ulottuivat 1800-luvulla suunnilleen Linja-autoasemalta **Eläinmuseolle**. Satamarata hävitti ne 1890-luvulla. 1913 valmistui venäläinen kymnaasi, joka 1919 muuttui kadettikouluksi. 1923 alkaen tämä L. P. Schischkon ja M. G. Tschajkon piirtämä uusbarokkinen rakennus on toiminut nykyisessä käytössä. Jussi Mäntysen **Hirvi** on vuodelta 1924.
- ② Hilding ja Jan Ekelundin suunnittelema **Taidehalli**, Nervanderinkatu 3, valmistui 1928 Suomen Taiteilijaseuralle, joka on perustettu 1864.
- ③ **Kansallismuseon** kansallisromanttisen rakennuksen suunnittelivat arkkitehdit H. Gesellius, A. Lindgren ja E. Saarinen ja se rakennettiin pääosin 1905–1910 (www.nba.fi). Suomenkielen tutkija **M. A. Castrénin** (1813–52) rintakuvan on tehnyt Alpo Sailo 1921.
- ④ Pohjalaisten osakuntien talon **Ostrobotnian talo** (Museokatu 3) valmistui 1911, arkkitehtina W.G. Palmqvist.
- ⑤ Nykyinen Etu-Töölö on 1910–30-luvuilla rakennettu asuinalue, jossa on osin poikettu säännöllisestä ruutuasemakaavasta itävaltalaisen arkkitehti Camillo Sitten vaikutuksesta. Rakennuksissa on monimuotoisuutta yhtenäisen räystäslinjan puitteissa, esimerkiksi **Museokadun ja Töölönkadun kulmatalossa**, arkkitehti Sigurd Frosterus, 1913.
- ⑥ **Kansanvalistusseuran talon**, Museokatu 18 on suunnitellut Emil Svensson (1918).
- ⑦ Rakennusmestari L. A. Pajusen 1920-luvulla piirtämä **Oksasenkadun/Museokadun kaarevakulmainen talo karhuveistoksineen**. Taaempänä näkyy "**Sonckin korttelia**", ks. alla.
- ⑧ Funktionalistinen **Ravintola Eliten talo** (Apollonkatu 23–Et. Hesperiankatu 22, v. 1938) on arkkitehti Jalmari Peltosen käsi-alaa. Mika Waltarin puiston lippakioski on suunniteltu 1930-luvulla.
- ⑨ **Olaus Petrin kirkko** on saanut nimensä Ruotsin uskonpuhdistajan mukaan. Kirkko valmistui 1932 Ture Rybergin suunnittelemana.
- ⑩ Myös G. Juslénin piirtämä **Lallukan taiteilijakoti**, Apollonkatu 13–Et. Hesperiank. 14, edustaa 1930-lukua.
- ⑪ 1928 valmistuneen **Kristus-kirkon** on suunnitellut rakennusmestari A.V. Willberg. Kirkko muodostaa Camillo Sitten oppien mukaisen kadun pääteaiheen.
- ⑫ Alvar ja Elissa Aallon suunnitteleman **Finlandia-talon** paikalla oli aiemmin pallokenttä. Pohjoisempi pääosa valmistui 1971, kongressisiipi 1975. Julkisivut ovat valkoista Carraran marmoria ja mustaa graniittia, marmorit uusittiin 1998.
- ⑬ **Hakasalmen huvilan** rakennutti 1843 prokuraattori C. J. Walleen. Huvilan arkkitehti oli E. B. Lohrmann. 1896 kaupunki osti huvilan Aurora Karamzinilta, joka asui huvilassa kuolemaansa, vuoteen 1902 asti. Kaupunginmuseo (<http://www.hel.fi/hki/Museo/fi/Etusivu>) aloitti toimintansa huvilan alakerrassa 1911. Töölönlahdenkadun toisella puolen oleva musiikkitalo avattiin vuonna 2011.
- ⑭ Oopperan paikalla tuotettiin sokeria 1820-luvulta vuoteen 1965. Mannerheimintien puolella on **sokeritehtaan** 1950-luvun alussa valmistunut **pääkonttori Sokerityttöineen** (<http://www.helsingintaidemuseo.fi/>). Tehtaasta on muistona pala **tiilimuuria** alarinteessä.
- ⑮ **Kansallisoopperan** ovat suunnitelleet arkkitehdit E. Hyvämäki, J. Karhunen, R. Parkkinen. Rakennus valmistui 1993.
- ⑯ **Mannerheimintien** linjaus alkoi hahmottua 1600-luvulla. Raitiokiskot laitettiin noin sata vuotta sitten (Ruskeasuolle asti). Nykyisen nimensä entinen Heikinkatu sai marsalkan 75-vuotispäivänä 1942. **Helsinginkatu** viittaa Helsingin "emopitäjään", josta on kehittynyt Vantaan kaupunki.
- ⑰ Töölönlahden veden saastuminen muodostui Helsingille ongelmaksi 1800-luvun lopulla. Kaupunki päätyi 1910-luvulla rakennuttamaan kaksi jätevedenpuhdistamo. Alppilan puhdistamo aloitti toimintansa vuonna 1910 ja **Savilan puhdistamo** 1915.
- ⑱ Yrjö Lindegrenin ja Toivo Jäntin suunnittelema **Olympiastadion torneineen** valmistui pääosiltaan vuoden 1940 olympialaisia varten, jotka siirtyivät vuoteen 1952. Tornin korkeus 72 m.
- ⑲ **Jalkapallostadion** valmistui 2000. Palloilua paikalla on harrastettu siellä jo vuonna 1915.
- ⑳ **Laakson sairaala** valmistui 1929 alun perin keuhkotautisten hoitolaitokseksi.
- ㉑ **Meilahden** asuinalue rakentui pääosin 1940-luvulla. 1954 valmistuneen kirkon on piirtänyt Markus Tavio. Seinäreliefi **Laupias Samarialainen** (Armas Tirronen, 1913–73).
- ㉒ **Meilahden sairaala-alueen** varsinainen rakentaminen alkoi 1930-luvulla, korkein "**Hilton**"-rakennus on 1960-luvulta. Alueella on käynnissä suuret korjaus ja lisärakennustyöt.
- ㉓ **Lastenlinna** valmistui 1948 lastensairaalaaksi. Arkkitehdit olivat E. Borg, O. Flodin ja O. Sortta. **Seinäreliefit** suunnitteli Sakari Tohka ja toteutti Yrjö Kyllönen.
- ㉔ Helsingin vanhimmassa, v. 1900 valmistuneessa, V. Aspelinin piirtämässä raitiovaunuhallissa sijaitsee nykyään **Raitioliikennemuseo** (www.helsinginkaupunginmuseo.fi/raitoliikennemuseo). Pohjoishallin **Kulttuuritehdas Korjaamossa** on mm. taidegalleria.
- ㉕ Hilding Ekelundin suunnittelema **Töölön kirkko** valmistui 1930 **Topeliuksen puiston** eteläpähän.
- ㉖ **Kivelän sairaalan** vanhimmat rakennukset ovat 1870-luvulta, sairaan- ja köyhäinhoitoa alueella oli aiemminkin.
- ㉗ **Taidekoti Kirpilä**, P. Hesp. 7 (www.skr.fi/taidekoti)
- ㉘ Eteläiseen Hesperiankatuun rajoittuva "**Sonckin kortteli**" edustaa 1920-luvun kaupunkikuvaa räystäslinjoineen ja koristeluineen. Taloilla eri arkkitehteja.
- ㉙ **Helsingin autokompanian kasarmi** edustaa puolustusministeriön 1930-luvulla omaksumaa funktionalismia, arkkitehti Martta Martikainen. Sen uusiokäyttöä suunnitellaan.
- ㉚ **Hietaniemen hautausmaan uudempi kappeli** vihittiin 1933. Sen lähistöllä lepää presidenttejä ja sankarivainajia.
- ㉛ **Hietaniemen krematorion** on suunnitellut arkkitehti Bertil Liljeqvist 1920-luvun klassistiseen tyyliin.
- ㉜ **Helsingin kauppakorkeakoulu**, 1950, arkkitehdit H. Harmia ja M. Baeckman, seinäreliefit, Michael Schilkin. **Liikevoitto**-veistos, Aimo Tukiainen. **Lippakioski** 1940-luvulta.
- ㉝ Kallion sisälle louhittu **Temppeliaukion kirkko**, arkkitehdit Timo ja Tapio Suomalainen, 1969.